

Evropska Univerzitetska Asocijacija (European University Association)

UNIVERZITET U MITROVICI Izveštaj o EUA poseti 10-13 decembar 2002

I Uvod

Predstavljanje

Poseta EUA tima Univerzitetu u Mitrovici organizovana je kao odgovor na zahtev UNMIK-ovog odseka za obrazovanje u jesen 2002.godine. Obavljena je u kontekstu EUA prioriternih aktivnosti u jugoistočnoj Evropi, i finansirana iz programa Svetske banke da podrži regeneraciju visokog obrazovanja na Kosovu.

UNMIK je pozvao EUA da izvrši ovaj obialaz u skladu sa svojim naporima za reformu visokog obrazovanja na Kosovu. Državno visoko obrazovanje je dugo bio izvor stvarnih i mogućih sukoba na Kosovu, čineći pitanje obezbeđenja institucije jako osetljivim. Pa ipak uveravanje da stanovnici Kosova imaju pristup kvalitetnom evropskom visokom obrazovanju je ključna aktivnost za postizanje pozitivne budućnosti za stanovnike regiona. Reforma visokog obrazovanja, u skladu sa evropskim trendovima i razvoju je stoga bila centralna misija ne samo UNMIK-a vec svih ostalih partnera organizacia međunarodne zajednice.

Osnivanje Univerziteta u Mitrovici bilo je praćeno i podržano od strane UNMIK-a i uloga UNMIK-a a naročito lični doprinosi osoblja od samog početka su za pohvalu. Profesor Michael Daxner, bivši međunarodni administrator nadležan za visoko obrazovanje i kopredavajući odseka za obrazovanje, radio je neumorno sa izuzetnom taktičnošću od 2000-2002 da razvije Univerzitet u Mitrovici kao vitalnu osnovu visokog obrazovanja koja neće postati centralno mesto za politički sukob. Bez njegovog glavnog doprinosa da podstakne uključivanje međunarodne zajednice i podrži Evropsku reformu, napredak koji je učinjen u obezbeđivanju prava na obrazovanje za sve stanovnike Kosova ne bi bio moguć. Ideja o uključivanju EUA u ovaj proces je takođe potekla od profesora Michaela Daxnera pa stoga neće biti preterivanje reći isto i da ovaj izveštaj ne bi postojao bez njega.

Sadašnji projekat reforme nastavlja se uz punu i veštu podršku Dr. Aziza Kana, naslednika Michaela Daxnera kao UNMIK predsedavajući za obrazovanje. U međuvremenu u Mitrovici bliski radni odnosi su zasnovani na poverenju između UNMIK-a i Univerziteta u Mitrovici, značajno zahvaljujući naporima UNMIK-ovog regionalnog oficira za obrazovanje Patrick Duong-a. Tokom protekle dve godine uticaj rada Patrika Duonga je značajno pojačan učešćem međunarodnog eksperta Georg Woebera koji je radio direktno sa Univerzitetom u Mitrovici na primeni konkretnih reformi u cilju usklađivanja Univerziteta sa evropskim trendovima, razvojem i standardima. Dok je Georg Woeber direktno podnosio izveštaje UNMIK-ovom čelniku za obrazovanje, njegovi bliski radni odnosi sa Patrickom Duongom bili su odlučujući faktor u velikom razvoju, koji je već načinjen kroz restrukturiranje i reorganizaciju Univerziteta. Bez ove kombinacije, UNMIK-ove političke podrške, tehničkog vođstva ponuđenog u okviru projekta reforme Univerziteta, kao i pozitivnog stava i spremnosti za saradnju koje je pokazalo rukovodstvo univerziteta, ništa od dosadašnjih dostignuća ne bi bilo moguće.

1.2. Svrha posete

Svrha ove uvodne posete bila je da se sazna što je više moguće o uslovima pod kojim univerzitet u Mitrovici funkcioniše i posavetuje o planovima za obezbeđivanje adekvatnog i kvalitetnog visokog obrazovanja u regionu.

EUA tim je bio vođen Aloiz Kraljom, bivšim rektorom univerziteta u Ljubljani i članom EUA Institucionalne komisije za reviziju programa. Drugi članovi EUA tima bili su profesor Ivan Ostrovsky, prorektor Comenius Univerziteta iz Bratislave, Maja Klemenčić, bivši Generalni sekretar ESIB nacionalnog udruženja studenata Evrope i David Crosier menadžer EUA programa u funkciji sekretara tima.

Iako je opseg misije bio posebno ograničen na pitanja tehničke i akademske prirode, veoma osetljivo političko okruženje je bilo u potpunosti priznato. Početna tačka u proceni Univerziteta u Mitrovici je da svi građani sa željom i potencijalima da imaju koristi od visokog obrazovanja su u mogućnosti da to i dostignu. Bez kvalitetnog visokog obrazovanja, obogaćenog razmenom sa Evropskim i međunarodnim akademskim zajednicama, pozitivna tranzicija ka stabilnom, demokratskom, tolerantnom društvu podržana ekonomskim razvojem se neće ostvariti.

Trenutno ne postoje uslovi da se visoko obrazovanje na srpskom jeziku obezbedi u drugoj instituciji za visoko obrazovanje na Kosovu, pa stoga Univerzitet u Mitrovici ispunjava realne društvene potrebe. Uz to univerzitet je osnovan i licenciran od strane UNMIK-ovog organa vlasti u odsustvu odgovarajućeg kosovskog zakona o visokom obrazovanju. Kako je Univerzitet u Mitrovici institucija na Kosovu, za očekivati je da Univerzitet u Mitrovici bude ugrađen u pravne okvire Kosova u skoroj budućnosti.

Program ove posete bio je izuzetno dobro organizovan od strane generalnog sekretara Ranka Đokica, u tesnoj saradnji sa Patrick Duong i Georg Woeber, i tokom dva i po dana tim je bio u prilici da poseti sve postojeće fakultete, održi sastanke sa rektorima, profesorima, upravom i studentima. Svi sagovornici su bili dobro pripremljeni za diskusiju.

EUA tim želi posebno da se zahvali rektoru Gojku Saviću i generalnom sekretaru Ranku Đokicu, za njihov naporan rad i sposobnost da se svi zahtevi tima udovolje iako su imali malo vremena za pripremu.

Iako je EUA tim učinio izvesne napore da proveriti inforacije i ovaj izveštaj je pokušao da iznese utiske sa što većom objektivnošću, postojala su izvesna ograničenja od početka.

Prvo, imajući malo vremena za posetu, nije bilo moguće detaljno se baviti suštinskim pitanjima, stoga zapažanja u ovom izveštaju mogu u nekim delovima biti površna a u nekim slučajevima pogrešna.

Drugo, vrlo malo pouzdanih pisanih informacija je bilo obezbeđeno od strane univerziteta. Većina pitanja koja se tiču finansiranja, rukovođenja informacijama su naišli na odgovore koje su navodili na subjektivne procene, ali bez podrške bilo kakvih zvaničnih statističkih infomacija. To znaci da je nemoguće za EUA tim da budu sigurni o stvarnoj prirodi funkcionisanja univerziteta. Na primer tesko je znati koliko studenata, akademskog i neakademskog osoblja stvarno radi na univerzitetu i da u potpunosti razume finansijske kanale.

Sa takvim ogranicenjima, uvodni pregled može samo da nametne pitanja, otvori teme i sugerise moguće opcije, dok se detaljni komentari o pojedinačnim napravljenim koracima moraju biti rezultat buduće detaljnije obrade. Težnja ovog izveštaja stoga je da otvori niz pitanja koje mi smatramo važnim da uputimo univerzitetu i svakako ne da obezbedimo nikakvo lako rešenje.

II. Uvodna opažanja

Prva tačka koju EUA tim želi da istakne je da je potreba za kvalitetnim obrazovanjem u regionu apsolutno kritična, ukoliko se nikakva dostojna budućnost ne razmotri za građane Kosova..

Trenutno grad Mitrovica i region severnog Kosova, ne samo da pate od posledica ljudske katastrofe usled političke i etnicke podele u prošlosti, već i od akutne socijalne depresije. Ogroman i uglavnom napušten rudarski kompleks Trepča u Mitrovici, dominira u predelu kao vizija proteklog industrijskog perioda dok se nikakav novi ekonomski razvoj nije ukazao.

Bilo je očigledno tokom našeg boravka, da je univerzitet u Mitrovici jedina važna javna institucija. Iako nijedan univerzitet ne može da preuzme individualnu odgovornost za pomenutu političku, socijalnu i ekonomsku nerazvijenost, Univerzitet u Mitrovici treba da odigra ključnu ulogu u ekonomskoj regeneraciji, obezbeđujući nadu za bolju budućnost.

Bilo je svakako očigledno da u ovom izuzetno promenljivom i nestabilnom periodu, univerzitet u Mitrovici, imajući složenu i često burnu istoriju iza sebe, izgleda da je trenutno u potrazi za svojim identitetom. Dok se mnogi studenti i profesori koji se drže nostalgичne vizije prošlosti, evidentno je gledano sa strane da Univerzitet u Mitrovici treba da stremi ka drugačijoj budućnosti, pre nego da funkcioniše kao usamljena i zatvorena grupa fakulteta sa malo interesovanja za spoljni svet, treba od početka da se razvija kao prava evropska i međunarodna institucija.

Biti međunarodna institucija znači uključivanje instrumenata na svim nivoima, koje će promovisati i omogućiti međunarodnu saradnju, na primer podučavanjem učenja stranih jezika, razvijanje pristupa internetu, traženjem stranih kontakata za projekte razvoja, promovisanje mobilnosti u predavanjima i istraživanjima treba da budu jasni prioriteti univerziteta (što ce se dalje razmatrati u ovom izveštaju). Razvijanje međunarodne saradnje ne treba sagledavati kao moguću dodatnu ulogu univerziteta, već kao deo centralne misije koja treba da bude integrisana u svim aspektima univerzitetskog rada. Ovo znači da je to dugoročan i zahtevan proces. On treba da se ostvari sporazum kroz usaglašene napore rukovodstva, osoblja i studenata, kojima je pre svega potrebno poznavanje stranih jezika i pristup internetu, u cilju traženja prilike za učestvovanje u obrazovnim događanjima i projektima i korišćenja izvora finansiranja.

Univerzitet u Mitrovici treba da pokaže da može biti sadržajna institucija, otvorena prema svetu. Umesto da se koncentriše na ponovno stvaranje prethodnog univerziteta iz kog je nastao, Univerzitet u Mitrovici treba da se okrene budućnosti u regionu, Evropi i širem svetu.

Pa ipak, izvestan broj studenata i profesora koje smo sreli još uvek ovaj Univerzitet smatraju "Univerzitetom u izgnanstvu", čekajući na priliku da se vrate svojim prvobitnim prostorijama. Ova vizija izgleda da je ohrabrena srpskim medijima i političarima i njena konceptualna snaga ne sme biti potcenjena. Pa ipak, po našem mišljenju ovo je uzaludna i neproduktivna politička vizija koja će samo ometati razvoj univerziteta.

Drugi ključni faktori univerziteta, uključujući Rektora, dekane i generalnog sekretara, izneli su realističniji stav priznajući da se univerzitet mora stacionirati i razvijati u severnoj Mitrovici.

Za ove ključne igrače, jasno je da se visoko obrazovanje u Mitrovici mora razvijati ne kao privremeno rešenje trenutne stvarnosti već kao perspektiva transformacije trenutne realnosti.

Uprkos važnim razlikama u percepciji uloge univerziteta, svo osoblje i studenti koje smo sreli su saglasni da budućnost univerziteta mora biti tesno povezana sa razvojem visokog obrazovanja u Srbiji.

U nekoliko navrata EUA tim je pitao različite učesnike o njihovim očekivanjima budućeg finansiranja univerziteta kroz Ministarstvo obrazovanja Kosova. Odgovor najvećeg dela bio je da se takav scenario ne može predvideti u dogledno vreme. Mada, rukovodstvo Univerziteta ističe da je spremno za razgovor na temu finansiranja. Na sastanku nakon EUA posete, ministar Osmani je takođe izneo svoju spremnost da se sastane sa rukovodstvom Univerziteta u Mitrovici i razmotri ovo pitanje i EUA tim ce svakako podržati taj dijalog.

III Osnovne informacije o Univerzitetu u Mitrovici

Kako je univerzitet iskusio tako dramatične izmene i pomeranja tokom nekoliko poslednjih godina, vrlo je teško utvrditi jasnu sliku univerziteta danas. Uistinu EUA tim je bio svestan da su odgovori na mnoga pitanja bili dati osvrtom na prošlu praksu univerziteta. Čak su i ograničeni statistički podaci koji su dati izgledali da se odnose više na prethodnu situaciju nego na trenutnu realnost. Iz tog razloga čak i najosnovnije informacije kao što je broj osoblja i studenata se ne može smatrati pouzdanim. U okviru navedenog broja studenata od 11 450, izgleda da su aktivni studenti skoro upisani ali i "neaktivni" kao i studenti koji su ranije bili upisani uključeni u ukupan broj. Sa takvom mešavinom informacija nemoguće je izneti sa bilo kojim stepenom sigurnosti broj studenata koji zaista studiraju. Normalna sredstva institucionalnog menadžmenta se stoga iziskuju da utvrde tačnu informaciju i takva informacija bi trebala biti izneta bez preterivanja.

Što se tiče geografske podele i broja studenata iz naše slučajne ankete sprovedene među studentima koje smo sreli na univerzitetskim predavanjima, po nasoj gruboj proceni 60% studenata dolazi sa Kosova od čega jedna trećina dolazi iz Mitrovice, dok drugi studenti dolaze iz raličitih delova Srbije i Crne Gore i mali broj iz Bosne i Hercegovine. Tačne informacije o upisanim i svršanim studentima je nemoguće dobiti, ali iz usmenih izveštaja do 90%, srednjoškolaca upiše fakultet. Ipak mnogo njih- i koliko mnogo- je nejasno, onda odustanu nakon prve godine. Univerzitet mora da razume takve sisteme upisa i odustajanja, i da preuzme odgovornost za svoje studente.

Takođe je nejasno, koliko studenata je upisano iz srpskog državnog budžeta a koliko je takozvanih samofinansirajućih. Na osnovu priče polovina studenata koje pohađaju nastavu su na budžetu, dok su samofinansirajući studenti sa Kosova trenutno oslobođeni plaćanja školarine. Nemamo pouzdan način procene broja studenata koji plaćaju školarinu i školarina varira znatno u zavisnosti od fakulteta.

Sličan problem pouzdanosti informacija tiče se i broja osoblja univerziteta. Broj akademskog osoblja prezentovan na papiru iznosi 728, ali od ovih nejasno je koliko su zaposleni na univerzitetu a koliko su gostujući predavači zaposleni u drugoj instituciji.

Ova informacija je osnova za procenu kapaciteta institucije, ali nije predočena jasno u zvaničnim dokumentima univerziteta. Saznali smo na primer, tokom naše posete Ekonomskom fakultetu u Zubinom potoku, da niko od predavača nije stanovnik grada. Ovo je možda osobenost ovog fakulteta iako ustvari razlozi za smeštanje Ekonomskog fakulteta u gradu koji je odsečen od ostatka univerziteta izgleda neshvaćeno i od strane profesora i studenata, i nismo bili u prilici da saznamo kako i čijom odlukom je tamo prebačen. Pa ipak nije održivo za fakultet da bude u potpunosti popunjen od strane gostujućih predavača, jer takav način zaposljavanja može da ima ozbiljan negativni uticaj na kvalitet predavanja i učenja u instituciji.. Ukratko, bitno je da ukoliko je univerzitet sposoban da se reformiše i razvije u pozitivnom smislu, osnovna samospoznaja stečena kroz pouzdana sredstva rukovođenja informacijama je osnovni preduslov.

IV. Struktura institucije

Univerzitet u Mitrovici je organizovan na isti način kao i svi drugi univerziteti u Srbiji, nastalim u sistemu prethodne Jugoslavije. Univerzitet je slobodno udruženje visokoautonomnih fakulteta, koji svoja pitanja organizuju na svoj način uz međusobnu minimalnu saradnju. Struktura je stoga prilično izdvojena i univerzitet kao rukovodeća institucija, jedva da postoji. U okviru takve strukture uloga rukovodstva univerziteta može jedino biti, da pokuša da usmeri različite fakultete ka istom pravcu, ali konačno opseg institucionalnog planiranja je ozbiljno ograničen.

Izgleda da je ova trenutna struktura, više nastavak prethodne navike pre nego pozitivan izbor obaveze, nametnute spoljašnjim uticajem. Jasno lakše je nastaviti praksu iz prošlosti, nego razvijati i prilagođavati novu praksu za budućnost. Ovako institucionalno ponašanje je savršeno normalno i očekuje se u okuženju koje je prilično nestabilno. Da bi univerzitet održao osećaj kontinuiteta razumljivo je da je prethodna praksa dominantna norma institucionalnog ponašanja ovog vremena.

Ali univerzitetska struktura ima ozbiljne negativne posledice u dnevnim aktivnostima univerziteta. Među najočiglednijim je preklapanje programa između fakulteta, nedostatak akademske saradnje sa fakultetima i nemogućnost univerziteta da planira i razvija se kao koherentna institucija. Nijedan moderan univerzitet osim univerziteta u Mitrovici u svojoj trenutnoj situaciji, ne može priuštiti ovakvu politiku. Trenutna reorganizacija fakulteta, univerziteta u Mitrovici i funkcije nude idealnu priliku da se krene ka modernom, Evropsko struktuiranom konceptu.

U ovoj realnosti, rukovodstvo univerziteta treba pozdraviti, za generalno pozitivan i otvoren stav, koji je pokazan vezano za institucionalnu reformu.

V. Dostignuća Univerziteta u Mitrovici i materijalne poteškoće

EUA tim je bio impresioniran koliko je postignuto od strane univerziteta za kratko vreme. Povlačenje u region je bilo generalno okarakterisano kao pragmatična odluka. Glavni cilj je bio obezbediti da se "normalne usluge" nastave što je više moguće. S tim u vezi rekonstrukcija i renoviranje zgrada za potrebe univerziteta sprovedena je kasno, iako su materijalni uslovi izuzetno teški nastava se može sad odvijati. Bilo je jasno da okruženje severnog Kosova stvara izuzetno neprijatnu stvarnost za bilo koju instituciju visokog obrazovanja. Iako postoji politički i socijalni imperativ u cilju obezbeđenja visokog obrazovanja na srpskom, okruženje nije privlačno, jer dok mnogi evropski univerziteti traže svet industrije i biznisa, za partnerstvo, ulaganje, usluge i ostale veze sa širom komunikacijom, u Mitrovici ima malo radnog okruženja sa kojim bi institucija mogla da ostvari partnerstvo zajedničkih interesa.

Ono što zabrinjava EUA tim kao i akademsko osoblje i studente univerziteta je nedostatak osnovnih materijala za edukaciju, naročito knjiga informacione i komunikativne tehnologije i opreme za laboratoriju. Tokom naše posete univerzitetu u susretima sa studentima koji su prekidali predavanja bili smo zapanjeni da studenti jedva da su imali bilo kakvu knjigu ili drugi osnovni materijal.

Iako na nekim fakultetima studenti tvrde da mogu da koriste kompjutere, nemaju pristup internetu. To znači da su studenti praktično odsečeni od obilja lako dostupnih izvora i informacija. Nemogućnost pristupa internetu za članove zajednice univerziteta u Mitrovici, takođe znači da je internacionalizacija paralisana, jer ni profesori ni studenti ne mogu da komuniciraju sa kolegama u drugim zemljama.

Pokazuje se da je pristup kompjuterima studentima prilično ograničen, jer su kabineti češće zatvoreni nego otvoreni. Kako su izvori već ograničeni finansijski žalosno je pogoršavati problem ovakvim lošim upravljanjem.

Studenti su izneli prilično informacija o problemu nedostatku knjiga. Uobičajan način dolaska do knjiga je kopiranje od profesora koji su normalno autori. One su takođe dostupne da se kupe na fakultetima, ali se cene kreću od 10 do 20 EURA, nedopustiv rashod za većinu studenata u tako lošim ekonomskim uslovima. Problem se dalje komplikuje nepostojanjem univerzitetske biblioteke, što je veliki problem za obezbeđivanje osnovne literature i smanjenja mogućnosti daljeg istraživanja.

U brojnim prilikama EUA tim je bio informisan da su knjige na srpskom jeziku, vlasništvo univerziteta, ostale u Prištini i nisu vraćene. I kad se pokrene ova tema izvestan broj studenata je priznao da bi radije tražio načine da dođu do skorijih izdanja, nego da se bore da dobiju zastarele knjige iz Prištine.

Studenici su takođe žestoko izneli problem teškoće studija i uslova života u Mitrovici i Zubinom potoku. Većina primedaba bila je na opšte uslove života koje karakterišu restrikcije struje i vode, kombinovane sa problemima grejanja u zgradama fakulteta i domovima. Ovi uslovi su često iznošeni kao suprotnost u odnosu na kvalitetne studije i kvalitete života koje su u prošlosti imali u Prištini i koji većina misli da sada uživaju studenti sa Kosova (Albanci). Iako su neosporno teški uslovi života i studiranja u Mitrovici, utisci o životu kojeg se sećaju iz Prištine i zamišljeni komfort sadašnjih stanovnika Prištine čini se daleko preuveličan od stvarnosti.

Obezbeđeni su smestaji u domovima koji nastavljaju da se razvijaju. Ipak one ne mogu u potpunosti da zadovolje potrebe smeštaja studenata u Mitrovici i pitanje nedovoljnog broja soba u domovima, prekomeran broj studenata u sobi i cene privatnog smeštaja su problemi koji su često isticali.

Studenti su takođe istakli, da nemaju biblioteku, sportske centre, niti kulturne centre ni u Mitrovici ni u Zubinom potoku. Tamo ne postoji mesto za okupljanje studenata, cafe ili studentski centar gde oni mogu da se druže. Na pitanje šta rade u slobodno vreme odgovorili su da se druže u sobama ili spavaju.

Neka posebna pitanja su pokrenuta na fakultetima :

- studenti u Zubinom Potoku (Ekonomski fakultet) i u Leposaviću (Pedagoški fakultet) su bili posebno zabrinuti zbog nedostatka bilo kakvih pogodnosti (biblioteka, kulturnih društvenih mesta, sportskog centra) u selima gde su fakulteti locirani i osećaju se odsećenim od (budućih) studentskih mesta i aktivnosti u Mitrovici.

- studenti Ekonomskog fakulteta su takođe naveli da im je nemoguć pristup zgradi fakulteta osim u vreme nastave - što je izgleda situacija i sa drugim fakultetima.

- studenti i profesori Fakulteta umetnosti (odsek slikarstvo) žalili su se zbog izuzetno skućenog i neadekvatnog prostora u kome rade.

- studenti medicine su bili zabrinuti zbog izuzetno loših uslova u bolnici gde rade i da u stvari nema pacijenata u bolnici ali oni nisu u prilici da predlože opremu koja bi bila nužno neophodna za unapređenje nastave. Jedan student je pomenuo da samo najstariji studenti koji su studirali u Prištini i radili sa pacijentima (na mašinama) imaju neko praktično znanje. Po njegovom mišljenju poslednje generacije nemaju nikakvu priliku za praktičan rad.

- studenti Tehnološkog fakulteta su istakli nedostatak opreme kao problem, ali su kao i studenti medicine bili nejasni kakva oprema im je potrebna.

VI Izvori finansiranja

Univerzitet je najznačajnija državna ustanova u severnom Kosovu i trenutno je u potpunosti zavisna od državnog finansiranja. Finansiranje univerziteta nije predočeno jasno ali je u nekoliko prilika rečeno da nikakva značajna sredstva ne pristižu iz budžeta Kosova.

Finansijska sredstva se u osnovi dobijaju od države Srbije iako nije jasno koliko novca se obezbeđuje ni kroz koje kanale pristiže (izleđa da finansije dolaze iz više delova vlade, ali kako je malo objašnjeno dato ovaj izveštaj ne može da razmatra to pitanje). Ali vlada Srbije finansira a finansije Univerziteta u Mitrovici ostaju nevidljive, i u takvim uslovima ostaće nemoguće da se ispune osnovne demokratske potrebe javne odgovornosti. Ako se finansije postojećeg univerziteta ne iznose otvoreno to će stvoriti veliku prepreku u bilo kakvoj akciji prikupljanja sredstava od mogućih međunarodnih donatora.

Iako se trenutni dogovori finansiranja Univerziteta - u osnovi dogovor vlade Srbije i Univerziteta u Mitrovici - mogu biti razumljive sa stanovišta pragmatične institucije ali su one problematične za dugoročni razvoj. U stvari oslanjanje na takvu politiku može biti kratkoročna politika u zasnivanju političke budućnosti i stoga je važno da se Univerzitet oblikuje prema evropskoj budućnosti u kojoj treba da odigra efikasnu i značajnu ulogu. U tom kontekstu rukovodstvo univerziteta radi na planovima reforme koji streme razumnom i pozitivnom razvoju univerziteta.

VII Ideje o reformi

Mada je univerzitet razvio planove reforme i svrno započeo primenu uopšteno gledano postoji malo razumevanja od strane studenata i profesora zašto su reforme nužne i priličan otpor fakulteta pojedinim predlozima. Sa strane gledano one su preko potrebne. Važno je za rukovodstvo Univerziteta i inovativnije osoblje da uvide snagu osećanja protiv bilo kakve izmene na Univerzitetu i da preuzmu korake da ubede različite učesnike o razlozima za projekat reformi. Ma kako dobra bila ideja započete reforme ona će propasti bez podrške glavnih korisnika. Zato su od vitalnog značaja da se javne rasprave i diskusije započete tokom naše posete nastave u 2003.

Glavna osnova predloga reforme Univerziteta je da se transformiše od institucije koja reflektuje druge Univerzitete bivše Jugoslavije u Evropski univerzitet opremljen da ispuni zahteve regiona u 21.veku.

Da bi takva reforma bila efikasna potrebno je jasno razumevanje ovih potreba i to će iziskivati detaljne analize koje tek treba da se izvrše. Uključeni u rad Univerziteta takođe treba da saznaju o reformskim procesima na drugim evropskim univerzitetima a naročito o značenju bolonjskog reformskog procesa. Iako su mnogi profesori i studenti čuli o bolonjskoj delaraciji jasno je da je vrlo malo razumevanja sadržaja ili ciljeva bolonjskih reformi.

Predlog reformi mora biti spreman da se izbori sa negativnim i čak neprijateljskim reakcijam mnogih studenata i profesora. Mnogi studenti i profesori su sada u priličnoj zabludi da je njihov sistem obrazovanja organizovan gotovo savršeno i da su samo materijalni uslovi ti koje treba popravljati.

Sudeći o potrebama obrazovanja u regionu, treba uzeti u obzir i efekte skorašnje istorije, političko, socijalno i ekonomsko okruženje. Drugi glavni faktor je da opšti edukativni profil populacije koji je izvesno nerazvijen za evropske prilike. Iako je do podataka teško doći vrlo je izvesno da je procenast dece koja završe srednju školu daleko ispod nivoa ostalih evropskih zemalja i da visoko obrazovanje u regionu treba da popravi uslove za mnoge učenike u zajednici.

Univerzitet u Mitrovici ne može da ispuni svoju društvenu ulogu očiju zatvorenih pred ovom realnošću.

Ako je cilj revitalizacija regiona onda mora da ponudi usluge koje su od maksimalne koristi lokalnoj zajednici - ma kakav bio nivo obrazovnog dostignuća po upisu. Ponuda nastavnog sadržaja mora stoga biti dobro promišljena da bi zadovoljila potrebe stanovništva. Univerzitet takođe treba sada da razmišlja o uslugama ne samo za svršene srednjoškolce već i za mnoge građane koji potrebu za obrazovanjem dobiju kasnije u životu sa trenutno ograničenom mogućnošću zapošljavanja. Trenutno Univerzitet u Mitrovici funkcioniše u vakumu koji je prilično nepovezan sa obrazovnim potrebama regiona i stanovništva. Da bi bili spremni da odgovore na stvarne potrebe regiona nužna je reforma tradicionalno podeljenog univerziteta.

VIII Nedostatak mehanizma za internu garanciju kvaliteta

Kao i svi ostali univerziteti u Srbiji, ne postoji sistem koji garantuje kvalitet na Univerzitetu u Mitrovici. Kvalitet treba da je koncept koji utiče na sve aspekte života na univerzitetu - predavanja ili učenja, istraživanja, razvoj ljudskog potencijala (kadra), pružanje usluge, rukovođenje administracijom. Mehanizmi za obezbeđivanje kvaliteta usluga univerziteta su od vitalnig značaja i treba da se razvijaju uz puno učešće studenata.

Trenutno oni su potpuno isključeni.

Uvođenje kulture garancije kvaliteta nije jednostavno i iziskuje između ostalog proces saznanja i učenja iz iskustva drugih u Evropi i praktičnu primenu prilagođenu situaciji Univerziteta u Mitrovici. Posebnu pažnju treba obratiti na stav osoblja, od kojih se neki mogu osećati kontrolisanim i da je njihova akademska sloboda ograničena. Garancija kvaliteta ne treba da bude "kontrola" već radije priznanje i nadogradnja dobre prakse, stvarajući preduslove za dobro izvođenje i inovaciju - u svim aspektima univerzitetskog života koji hitno moraju da se razviju.

IX Nastavni plan i program i metodologija nastave

Izvan okvira ovog izveštaja je da procenjujemo nastavni plan i metodologiju nastave koja se koristi na Univerzitetu. Pa ipak kao rezultat trenutne organizacione strukture neke teme zasluuju da budu pomenute.

Prvo kao što je već navedeno postoji izvestan broj predavača (na nekim fakultetima 100%) koji na univerzitetu radi povremeno oia ima drugo radno mesto i angažmane u i van regiona. Kako bi nastava bila prilagođena tom osoblju predavanja se drže u "bloku" u jednom navratu ili više puta. To je trenutno potpuno normalno da se predavanja ili ispiti drže u periodu od nedelju do deset dana i takođe je normalno da profesori u potpunosti određuju sadržaj nastave, sa malo ili bez konsultacije sa kolegama. Profesori pišu svoje udžbenike, predaju po svom planu i po njemu ispituju.

Treba pomenuti da uopšteno studenti hvale svoje predavače i kvalitet njihove nastave i to je pozitivna karakteristika da se uteškim vremenima uspostavlja prilično tesna veza između studenata i profesora. Ali kako gore pomenuti sistem predavanja ima izvesnih prednosti u datim uslovima - naročito za gostujuće profesore - takođe stvara i brojna ograničenja za studente i trenutne nepovoljnosti po pitanji integracije i razvoja nastavnog plana i programa.

Takva organizacija nastave tretira studente kao pasivne primaocce prethodno pripremljenog znanja. Nemoguće je da studenti prate nastavu sa nastavnom strukturom koja je preduslovljena fizičkim prisustvom i odsustvom izvesnog profesora. Studenti nemaju priliku da se osvrnu na informaciju, da pitaju profesora posle nastave i da nadograđuju steceno saznanje. Usaglašen razvoj i integracija nastavnog plana i programa je nemoguće ostvariti sa putujućim profesorima. Iskustvo o učenju mnogih studenata će biti nekreativno, nekritično, neprilagodljivo i fragmentirano, i univerzitetska zajednica treba ozbiljno da razmisli o rezultatima takvog sistema.

X Ispiti i provera

Trenutno ne postoji zvaničan način kroz koji studenti mogu da reaguju na nastavni proces. Strukturni odgovor na nastavu ne postoji, iako neki profesori koriste studentske ankete u svoje svrhe. Kako profesori imaju potpunu autonomiju sto se tice njihove nastave, problemi pogrešne upotrebe ili zloupotrebe moći, mogu se povremeno javiti a ne postoji sistem u okviru univerziteta koji bi razmatrao takva pitanja. No to nije glavni razlog zabrinutosti studenata. U slučajevima problema sa pojedinim profesorima, mnogi studenti su osećali da mogu direktno da se obrate svojim dekanima, što je još jedan primer, bliske povezanosti u okviru pojedinačnih fakulteta.

Uprkos ovim bliskim vezama između studenata i profesora po našem mišljenju želi da se razvije autoritarna pozicija profesora. Situacija ograničenih knjiga bez pristupa internetu, izolacija od šire akademske zajednice teži da ojača autoritarno ponašanje među profesorima, jer su svesni da nisu dovoljno pripremljeni i da ne prate informacije koje mogu biti zatražene od strane studenata.

Postoje niz dodatnih problema u akademskim procesima na ovom nivou akademskog razvoja.

- na nekim fakultetima nastava još nije počela, (na primer poljoprivreda)
- raspored i nastave su prilično neredovne zbog putujućih profesora
- problemi vezani za "blok" nastavu istaknuti u prethodnom delu

Sto se tice ispita, studenti su mogli da nam objasne pravila polaganja ispita, (koliko puta možeš da polažeš, kad su ispitni rokovi), ali samo na nekoliko fakulteta (Pravnom, Filološkom) su studenti znali sva pravila. U većini slučajeva, odgovor je bio polažeš dok na kraju ne položiš. Studenti su se takođe žalili zbog neusaglašenosti među fakultetima pri plaćanju prijave za ispit. Studenti su pitali zašto su cene različite i zašta se taj novac koristi. Takva pitanja su potpuno ispravna i ove stvari treba da su jasne definisane univerzitetskim odredbama.

XI Potrebe univerziteta

Potpun spisak potreba univerziteta na ovom stupnju, može se dostići kroz široke interne dogovore, koji će se ostvariti ali gledano iz spoljnog ugla nekoliko važnih aspekata modernog evropskog univerziteta nedostaje.

1) Zakonski okvir

Važno je za bilo koji univerzitet da funkcioniše kroz normalni zakonski okvir, i nedostatak jasnosti ili preciznosti stvara izvesne probleme koji su van domena institucije, da bi bili razrešeni. Ali nedostatak zakonske vlastimogu u nekom aspektu biti prednost univerziteta, na primer može se sačiniti statut univerziteta onakav kakav se to želi, bez spoljnjih uticaja, normalno nametnutih od strane vlasti. Ovaj period takođe pruža mogućnost za sisteme komunikacije u okviru univerziteta i sa lokalnom zajednicom. Ne postoje zakonske prepreke kojim se sprečava učešće studenata i profesora u donošenju odluka vezanih za univerzitet, nista što sprečava formiranje raznih odbora za reformu ili primenu dobre ideje. Priliku za pozitivan razvoj univerziteta treba iskoristiti.

2) Osoblje

Broj osoblja na univerzitetu je kritičan. Najvažnija stvar je previše oslanjanje na putujuće profesore, iako ovaj model nije ni održiv ni poželjan. Po našem mišljenju u zapošljavanju na univerzitetu, prioritet treba dati mladom akademskom kadru koji se edukovao izvesno vreme van regiona, i koji će doneti univerzitetu šire akademske kontakte uz poznavanje stranih jezika (što je trenutno izuzetno nerazvijeno).

3) Istraživanje

Izveštaj EUA tima našao je mnoge poteškoće sa kojima se univerzitet suočava na putu ka razvoju, kao i razloge zašto razvoj istraživačkih kapaciteta nije bio prvi prioritet. Ipak, univerzitet bez mogućnosti da sprovede čak ni najosnovnije istraživanje ne može nositi zvanje univerziteta. Institucija bez biblioteke i bez komunikacije sa spoljašnjom akademskom zajednicom se jedva može nazvati obrazovnom institucijom. Univerzitet bez mogućnosti istraživanja je nemoguće da napreduje, i ako se ovim pitanjem ne pozabavi postojanje univerziteta u Mitrovici, biće ugroženo.

4) Studenti

Kao u svakoj instituciji, studenti imaju kapaciteta da pokrenu univerzitet napred. Na univerzitetu u Mitrovici, studenti imaju važne potrebe i potrebna im je podrška. U okviru univerziteta, studenti sa poteškoćama, treba da budu bolje podržani u programima studija. Takođe je potrebna podrška studentima u njihovim naporima da unesu pozitivne promene u univerzitet. Mnogo se može saznati kroz kontakte sa studentima iz drugih mreža i organizacija. Stoga je najnužnija potreba uspostaviti kontakt sa Evropskom Studentskom Zajednicom.

XII Zaključak

Imajući u vidu složenost izazova sa kojim se univerzitet suočava i neadekvatnost baze podataka za ovaj izveštaj, bilo bi neprikladno ponuditi bilo kakvu jasno izvedenu završnu misao. Umesto toga, želimo samo da izrazimo nadu da će ova prva poseta i izveštaj biti početna tačka za saradnju i razvoj univerziteta u Mitrovici i prvi važan korak ka Evropskoj budućnosti.

Priznajemo da Evropska Akademska Zajednica takođe ima i obavezu da odgovori na zahteve univerziteta i regiona i EUA će uložiti napore da odgovori univerzitetu na najkorisniji mogući način. Snažni utisci i sećanja na našu posetu ostaju, i sa optimizmom očekujemo naš dalji zajednički rad.